

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Година XXIV

Нови Сад, септембар, 1975.

Број 9

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Жарко Булатовић	Разграничење судске опомене са институтом незнатне друштвене опасности, условном осудом и ослобођењем од казне
Сслеш Илеш	Арбитри институционалних арбитража у социјалистичким земљама
Славица Михаљчевић	Новине у Закону о стамбеним односима у САП Војводини
Војислав Вулићевић	Давање станова на коришћење

ПРАВНА ПРАКСА

Младен Косовац	Из судства

САОПШТЕЊА

Др Душан П. Радоман	Став Покрајинског секретаријата за правосуђе и општу управу у вези разгледања земљишних књига од стране адвоката
	Из седнице Управног одбора

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Година XXIV

Нови Сад, септембар, 1975.

Број 9

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Жарко Булатовић
професор Правног факултета у Приштини

РАЗГРАНИЧЕЊЕ СУДСКЕ ОПОМЕНЕ СА ИНСТИТУТОМ НЕЗНАТНЕ ДРУШТВЕНЕ ОПАСНОСТИ, УСЛОВНОМ ОСУДОМ И ОСЛОБОЂЕЊЕМ ОД КАЗНЕ

1. Претходне напомене

Доста је суптилна разлика између лаких облика кривичних дела за која је предвиђена могућност изрицања судске опомене од оних случајева код којих је искључено кривично дело због незнатне друштвене опасности. Приликом увођења судске опомене присутна су била и таква мишљења да кривична дела, за која се предвиђа могућност изрицања судске опомене, у ствари, и нису кривична дела, и да се на њих може проширити ст. 2. чл. 4. КЗ (Хрччевић). И у образложењу Предлога о изменама и допунама Кривичног законика указано је на ту суптилност, са упозорењем да ће понекад код примене ова два института „бити тешко оценити да ли се ради о лакој виду једног кривичног дела или се ради о кривичном делу незнатне друштвене опасности”. Зато се и поставља питање њиховог међусобног разграничења и потреба да се повуче граница, колико је то могуће, између оних случајева код којих законодавац искључује постојање кривичног дела „иако садржи обележја кривичног дела одређена законом” (ст. 2. чл. 4) и нарочито „лаких облика кривичних дела” за које је предвиђена могућност изрицања судске опомене. Тиме се утврђује доња граница недозвољених понашања за која се може применити судска опомена.

Поред тога, судска опомена има одређених подударности и заједничку платформу са условном осудом и ослобођење од казне, па је због тога потребно нешто више рећи о неким питањима разграничења ове кривичноправне мере са овим институ-

тима. Повлачење граница домена примене ових института потребно је и из више других разлога.

Законодавац се код ових института задржао на одређивању услова за њихову примену, док је друго препустио теорији и пракси. Ови институти су у Законнику постављени доста еластично. У пракси су наизглед могући случајеви у којима истовремено долази у обзир примена било којег од ова четири института. То је и условило питање оправданости истовременог постојања ових института. Заједничко код њих је што су, у основи, предвиђени за сузбијање багателног криминалитета, јављају се као средства одређене криминалне политике, не повлаче никакве правне последице и најлакше падају у чиниоцу кривичног дела.

Проучавање личности учиниоца кривичног дела и узимање у обзир субјективних и објективних околности у основи се подједнако тражи код ових института. Пошто „криминално-политичка оријентација којом су инспирисани ови институти захтева, с једне стране, познавање учиниоца дела, а с друге стране, тачну реалну оцену о друштвеном значењу дела”.¹ Субјективна својства учиниоца постављају се као битан услов за могућност примене ових института.

Код појединих кривичних дела истоветни су неки посебни услови, предвиђени као могућност за изрицање ових института. Нпр., оно што је према члану 249. ст. 2. КЗ разлог за ослобођење од казне то је у чл. 259. ст. 2. разлог за примену судске опомене. Или оно што је у члану 142. ст. 1. и 2. основ за примену судске опомене, то је у чл. 327—331. у вези члана 332. разлог за ослобођење од казне.

Према постављеном критеријуму, условну осуду је, наизглед, могуће изрећи за сва дела за која је могућа и примена судске опомене. Примена судске опомене могућа је за већину кривичних дела за која је могућа примена и условне осуде. У прилог овога иде и то што ни у једном случају није предвиђено облигатно изрицање ниједног од ова два института. Опомена може доћи у обзир и где је могућа примена чл. 4. ст. 2, и у појединим случајевима где је могуће ослобођење од казне. За кривична дела, за која је могућа примена судске опомене, ослобођење од казне или условне осуде која имају нарочито лак вид поред ова три института, могућа је и примена чл. 4. ст. 2. КЗ.²

Приликом увођења судске опомене у КЗ поставило се питање оправданости истовременог постојања ових института. Посебно се приговорило да је ослобођење од казне непотребно по-

¹ Др Фрањо Бачић, Кореферат на I саветовању Југословенског удружења за кривично право и криминологију одржаном у Аранђеловцу, Материјал са овог саветовања, Београд, 1962, стр. 26.

² Основни проблеми у примени кривичноправних института условне осуде, судске опомене, ослобођења од казне и одредбе чл. 4. ст. 2. КЗ били су посебна тема о којој се расправљало на I саветовању Југословенског удружења за кривично право и криминологију, одржаном у Аранђеловцу 10. и 11. јануара 1962. Материјал са овог саветовања објављен је у посебној публикацији истоименог удружења, Београд, 1962.

ред судске опомене пошто се и са њоме учинилац не кажњава. Истакнути и други разлози дају нам повод за разматрање неких питања разграничења судске опомене са чл. 4. ст. 2. КЗ, условном осудом и ослобођењем од казне.

2. Судска опомена и незнатна друштвена опасност

У разграничењу чл. 4. ст. 2. КЗ и лаких облика кривичних дела за које постоји могућност изрицања судске опомене нужно је најпре поћи од законских услова који се захтевају за постојање незнатне друштвене опасности.

Полазећи од материјалног схватања појма кривичног дела, наш законодавац је предвидео да извесна понашања нису кривично дело иако садрже сва његова обележја. У тим случајевима кривично дело је искључено, а самим тим и кривична одговорност и кажњивост, јер дело *in concreto* нема потребан степен друштвене опасности која се захтева за његово постојање.

Законски појам овог института одређен је у ст. 2. чл. 4. КЗ: „Није кривично дело оно дело које, иако садржи обележја кривичног дела одређена законом, представља незнатну друштвену опасност због малог значаја и због незнатности или одсутности штетних последица“. Утврђивање овог института врши се на основу друштвене опасности, штетних последица и низа других околности које *in concreto* остварују мали значај дела.

Када је једно извршено кривично дело малог значаја фактичко је питање. Шта се подразумева под „делом малог значаја“ у Законнику није прецизирано. У ст. 2. чл. 4. дати су само неки полазни критеријуми. Оцена да ли је једно дело малог значаја, врши се у сваком конкретном случају.

Питање је да ли се код сваког кривичног дела, без обзира на његову природу, друштвена опасност може спустити на степен незнатне друштвене опасности да би у конкретном случају то дело губило, у суштини, карактер кривичног дела. Има мишљења да је без значаја врста кривичног дела и да је битно да је извршено дело малог значаја. Тако Лојзе Периц мисли да: „Примена ст. 2. чл. 4. КЗ принципијелно није искључена ни код једног кривичног дела ако оно има обележја која предвиђа овај пропис”³.

Реално посматрано, примена овог института је могућа и замишљена у сфери лаких, најлакших кривичних дела, углавном оних која су забрањена новчаном казном у мањем износу или казном затвора у краћем трајању. Само код ових дела степен друштвене опасности може се спустити испод потребне границе за постојање кривичног дела.

³ Др Лојзе Периц, Основни проблеми у примени кривичноправних института: условне осуде, судске опомене, ослобођења од казне и одребе чл. 4. ст. 2. КЗ, кореоферат на поменутом саветовању о овим институтима, Материјал..., *op. cit.* стр. 32.

Код многих дела, с обзиром на њихову природу и заштитни објекат, као нпр. убиства, разбојништва, пљачке и др., друштвена опасност се не може спустити до степена незнатне друштвене опасности. То је наглашено и у пресуди Врховног суда Југославије Кж. 91/61. од 25. априла 1961: „Одредба члана 4. ст. 2. Кривичног законика не може се примењивати кад је у питању кривично дело које само по себи представља знатнију друштвену опасност...”.

Процена да ли је дело малог значаја полази од врсте и природе извршеног дела, значаја заштитног објекта и низа других околности, имајући при том у виду и запрећеност казне у КЗ за то кривично дело, јер је том приликом законодавац имао на уму општедруштвену опасност тога дела. Из овога се не би могао извести закључак да су кривична дела која су запрећена блажом врстом казне малог значаја и да аутоматски треба применити овај институт.

Поред малог значаја дела Законик тражи и „незнатност или одсутност штетних последица”. Зато је за примену потребно испуњавање оба услова кумулативно. Није правилно закључивање да су ови услови садржани један у другом, да дело малог значаја уједно повлачи незнатност или одсутност штетних последица, и обратно. Иако се интензитет радње извршења кривичног дела одражава у последици стицајем различитих околности, могућ је несклад, неадекватност између радње дела и њене последице, тако да радња великог интензитета проузрокује незнатне последице. Али може и радња малог интензитета да проузрокује знатнију последицу. Зато се поред утврђивања малог значаја дела захтева и утврђивање да ли је проузрокована последица незнатна или одсутна.

Код утврђивања постојања института незнатне друштвене опасности потребна је оцена целокупне криминалне ситуације. Околности које могу утицати на интензитет друштвене опасности, поред осталих, могу бити: јачина повреде или угрожавања заштићеног добра, средство, време, место и радња извршења кривичног дела и друге околности под којима је дело извршено. Морају се узети у обзир околности под којима је дело извршено и оценити субјективни моменти,⁴ као што су: мотив,

⁴ У литератури, а и пракса га је прихватила, преовлађује мишљење да код института незнатне друштвене опасности поред објективних треба ценити и субјективне околности, тако да су ове околности међусобно дијалектички повезане. Супротно већини аутора, који се залажу за овакво становиште, проф. Бачић сматра да: „Код оцењивања да ли је једно дело незнатне друштвене опасности могу се узети у обзир само они моменти и околности које леже у зони друштвене опасности као материјалне противправности, тј. они моменти који утичу на степен повреде или угрожавања нападнутог добра (нпр. начина извршења, средстава извршења и сл.). ... Друштвена опасност о којој је реч у чл. 4. КЗ, ја напосе у ст. 2. тог члана, није нешто што се односи на оцену дела узетог у његовој целокупности са свим субјективним и објективним моментима испоњеним у конкретном случају. Она има ужи домен, она обухвата само оне моменте који леже на линији противправности, у њеном материјалном виду, на линији угрожавања заштићеног добра” (—

побуде из којих је дело извршено, циљ, намера, степен кривње, управо психички однос учиниоца према извршеном делу, друштвено-морални лик и опасност учиниоца и све друге околности које се нађу код извршења кривичног дела и његовог учиниоца а подобне су да утичу да дело, узето у целини, буде малог значаја.

Поред ових услова и околности, код примене института незнатне друштвене опасности потребно је водити рачуна и о друштвеним и локалним приликама које владају у средини у којој је дело извршено. „Одлука о томе да ли постоји незнатна друштвена опасност мора се заснивати на савјесној оцјени учињеног дјела и личности учиниоца и на темељу тог познавања

Незнатна друштвена опасност из чл. 4. ст. 2. КЗ, Правни живот, бр. 11—12/58, стр. 14). Проф. Бачић друштвену опасност схвата чисто објективно и залаже се да се код утврђивања овог института узимају у обзир само објективне околности.

Незнатну друштвену опасност као објективну категорију схвата и др Драгољуб Р. Атанацковић: „Ако се побе од тога да је овде реч о значају друштвених односа који се извршењем дела вребају — онда се закључак сам по себи намеће да се овде може говорити само о једној објективној оцјени” (Дискусија на XIII годишњем саветовању Југословенског удружења за кривично право и криминологију одржаном у Мостару од 9—11. X 1974. Од истог аутора види и: Критеријуми одмеравања казне, Београд, 1975, стр. 22—34).

Остали аутори сагласни су да је код утврђивања института незнатне друштвене опасности нужно узети у обзир, поред објективних, и субјективне околности: „Код пресуђивања и утврђивања степена друштвене опасности конкретног дела морају се узети у обзир све оне околности које у објективном и субјективном погледу сачињавају генезу настанка конкретног дела. Дакле поред објективних околности дела треба узети у обзир и психички однос учиниоца према делу (облик виности, намеру, побуде из којих је дело учињено и итд. ...” — (др Лојзе Периц, *op. cit.*, стр. 29). Слична су мишљења и других аутора: „Мислим да при оцјењивању значаја конкретног дела треба исто ценити по његовом укупном појму, а нарочито по тежини извршења, средству којим је и начину на који је дело учињено, однос учиниоца према делу и последици као и свим другим околностима из чл. 38. КЗ које утичу на висину и врсту казне” — (Драгић Мирковић — Примена ст. 2. чл. 4. КЗ, Правни живот, бр. 9—10/58, стр. 13. и 14). За утврђивање незнатне друштвене опасности и у пракси се, поред објективних, узимају и субјективни моменти. У пресуди В. с. НРХ Кж 747/55. од 5. IV 1955. изричито се наглашава да су за оцјену друштвене опасности меродавне све субјективне и објективне околности дела. Да је потребно оценити целокупну криминалну ситуацију код утврђивања института незнатне друштвене опасности јасно се види и из пресуде Врховног суда Југославије, Кж бр. 52/67: „Одлука о томе да ли у конкретном случају има места ослобођењу од оптужбе применом одредбе чл. 4. ст. 2. КЗ треба да буде логичан резултат свестране оцјене често многобројних и разноврсних околности и чињеница објективне и субјективне природе. Само таква комплексна оцјена инкриминисаног догађаја и личности учиниоца дела може да представља поуздан основ за закониту одлуку о примени одредбе чл. 4. ст. 2. КЗ. Напротив, свака парцијална оцјена ствари, тј. оцјена само неких околности и елемената везаних за дело и учиниоца, а пропуштање да се и дело и учинилац сагледају у целини може довести и у пракси доводи до погрешних одлука које нису у складу са садржином одредбе чл. 4. ст. 2. КЗ и криминално-политичком сврхом овог правног института (Билтен Врховног суда Југославије, бр. 23/68). Незнатна друштвена опасност је синтеза свих компонената које могу учинити дело незнатним.

друштвених прилика, општих и локалних”.⁵ Управо „... сви они моменти, који у смислу чл. 38. КЗ утјечу на утврђење конкретне друштвене опасности дјела и као одраз тога на одмјеравање казне, мјеродавни су и за утврђивање незнатне друштвене опасности, јер је и ова одређени ступањ конкретне друштвене опасности, додуше ступањ, гдје је већ квантитет прешао у нови квалитет”.⁶ Непостојање потребног степена друштвене опасности и незнатности или одсутности штетних последица делу дају мали значај. Практично, овде дело није добило онај интензитет који је неопходан да би представљао кривично дело по својој материјалној концепцији.

Код ст. 2. чл. 4. КЗ видимо нема кривичног дела иако садржи његова обележја, јер му недостаје довољан интензитет друштвене опасности у објективно-субјективном смислу. Тиме незнатна друштвена опасност је један од општих основа за искључење постојања кривичног дела.⁷

Кривично дело за које се може изрећи судска опомена, иако је друштвена опасност мала, има онај интензитет, односно квалитет друштвене опасности и друге основне елементе кривичног дела који одговарају његовој материјалној концепцији. То су кривична дела по својим објективно-субјективним критеријумима. За примену судске опомене неопходно је постојање кривичног дела и кривичне одговорности. То је био и став законодавца приликом увођења судске опомене у Кривични законик. На разграничење ова два института утичу и друге околности које су ван домена друштвене опасности. Ту би, поред осталог, спадала објективна и субјективна обележја кривичног дела. Ипак, прецизан и сигуран критеријум за њихово разграничење не може се унапред поставити. И поред тога: „... одсечна разлика не постоји јер се лак облик неког кривичног дела додирује и прелази у кривично дело незнатне друштвене опасности”.⁸ Разграничење у конкретном случају је доста фактичко питање.

Мишљења смо да је најправилније тражити разлику у интензитету друштвене опасности и одређеним субјективним околностима које оправдавају примену једног или другог института. Онде где је тај интензитет у толикој мери смањен да делу садржински одузима карактер друштвено опасног дела, а уједно и карактер кривичног дела, у његовој материјалној суштини, долази у обзир примена ст. 2. чл. 4. КЗ. Кривично дело за које се може изрећи судска опомена, напротив, мора имати одређени степен друштвене опасности, и то таквог интензитета да захтева кажњавање или бар вербални прекор друштва. „Како

⁵ Краус, Рукавина и Коленц, Актуелни проблеми криминалне политике, Архив за правне и друштвене науке, бр. 2—4/58, стр. 307.

⁶ Др Б. Златарић, Кривични законик у практичној примјени, I свезак, Загреб, 1956, стр. 29.

⁷ Институт незнатне друштвене опасности дејствује у домену друштвене опасности, а остали у домену кажњавања. Тако и основа њихова почива у различитим сферама.

⁸ Н. Срзентић, Образложење измена и допуна Кривичног законика, Архив за правне и друштвене науке, бр. 1—2/60, стр. 102.

би се разликовао институт незнатне друштвене опасности (чл. 4/2) од института судске опомене, треба узети у обзир да у првом случају уопће нема кривичног дјела, јер је његова опасност за друштво незнатна, а у другом је случају дјело, истина друштвено опасно, али није у друштвеном интересу да се учинилац казни”.⁹ У том смислу била је предложена варијанта за судску опомену у Нацрту измена КЗ од јула 1958. у чијем је члану 25а стајало: „Ако суд утврди да дело које садржи обележја кривичног дела предвиђеног у законик у није опасно (чл. 4. ст. 2) али да учинилац заслужује друштвени прекор (али да је оно ипак штетно и противно друштвеним правилима понашања) изрећи ће учиниоцу таквог дела судску опомену”. То не може бити дело незнатне друштвене опасности „јер судска опомена се не може применити”, тврде у коауторском уџбенику проф. Срзентић — А. Стајић, „за дело које је незнатне друштвене опасности у смислу одредбе члана 4. ст. 2. КЗ јер у том случају не постоји кривично дело”.¹⁰ Већина наших аутора слаже се да дела за која је предвиђена могућност изрицања судске опомене, иако треба да буду остварена у лакој облику, нису дела незнатне друштвене опасности, већ да су по свим објективно-субјективним елементима кривична дела.¹¹

На основу изложеног судска опомена се налази између института незнатне друштвене опасности (чл. 4. ст. 2. КЗ) и условне осуде (чл. 48),¹² односно случајева у којима она није

⁹ Кривични законик с објашњењима, редактор збирке Петер Кобе, Љубљана, 1961, стр. 110.

¹⁰ Н. Срзентић и А. Стајић, Кривично право, Општи и посебни део, VI издање, Сарајево, 1970, стр. 238.

¹¹ Посебно се наглашава да: „То међутим, ипак нису дјела незнатне друштвене опасности, јер у таквом случају, као што смо видјели уопће нема кривичног дјела по нашем КЗ. Овдје се ради о дјелима мале, али ипак не незнатне друштвене опасности” — (др Б. Златарић, Елементи југословенског кривичног права, Загреб, 1963, стр. 20). Посматрајући у обостраним ситуацијама, проф. Бавцон истиче: „Између два дела, која имају оба обележја кривичног дела и која су са објективног аспекта незнатна, означимо као кривично дело оно за које извршилац заслужује и прекор. Природно, важиће и обратно: између два кривична дела ће бити оно дело које су извршили учиниоци који заслужују прекор, које има наглашеније објективне знаке кривичног дела од другог” — (др Љ. Бавцон, *op. cit.*, стр. 31). У овом смислу је дато и образложење Закона о изменама и допунама Кривичног законика да иако: „... је облик једног кривичног дела по својој објективној страни лак и ако је учинилац таквог дела лице које није осуђивано иако су најзад постојале посебне околности под којима је дело учињено а које нису обухваћене обележјима кривичног дела може се говорити о особито лакој виду дела. Овакво дело постаје друштвено опасно али његово кажњавање није у интересу друштва” — (Образложење Предлога закона о изменама и допунама Кривичног законика, Београд, изд. Савезна народна скупштина, 1959, стр. 24).

¹² Лоцирање судске опомене између незнатне друштвене опасности и условне осуде врше и други аутори. Тако, проф. Радовановић сматра: „С обзиром на суштину и изнета обележја судске опомене, њено се место у систему Кривичног законика налази негде између чл. 4 ст. 2. КЗ и чл. 48. КЗ, дакле између ослобођења од оптужбе, услед непостојања кривичног дела због незнатне друштвене опасности и условне осуде. Дело за које се може изрећи судска опомена, по својој природи

искључена, али свеукупна ситуација показује да дело и учинилац нису у толиком степену друштвено опасни да би из разлога целисходности било потребно изрећи казну, макар и условну, него је довољно учиниоца опоменути, прекорити, указати на штетност последица и упозорити га, јер се с обзиром на дати случај може и на тај начин постићи сврха кажњавања.¹³

3. Судска опомена и условна осуда

Разграничење судске опомене с условном осудом у материјалном и формалном смислу у законодавству се јасно уочавају, па њихов домен примене у пракси не би требало да изазива тешкоће. И поред тога, потребно је учинити одређене напомене у вези разграничења и ова два института.

Судска опомена, несумњиво, има заједничких карактеристика са условном осудом. Између осталог, оба института представљају средство за ублажавање казнене репресије, као и средство за хуманизацију и индивидуализацију кривичног законодавства. Оба ова института противурече идеји одмазде. Законодавац код њих поставља сличне претпоставке за оцену субјективних својстава, иако је код судске опомене више под

има друштвену опасност која је већа од незнатне друштвене опасности по чл. 4. ст. 2. КЗ, али је мања од друштвене опасности кривичних дела за која се може изрећи условна осуда" — (др М. Радовановић, Кривично право СФРЈ, Општи део, Београд 1966, стр. 351). Тога је мишљења и Јевремовић које износи у реферату — Основни проблеми у примени кривичноправних института условне осуде, судске опомене, ослобођења од казне и одредбе чл. 4. ст. 2. КЗ — поднет на саветовању Југословенског удружења за кривично право и криминологију, одржаном у Аранђеловцу 10. и 11. јануара 1962, Материјал..., *op. cit.*, стр. 41.

¹³ Институт незнатне друштвене опасности има вишеструк теоријски и практични значај. Њиме се разрешава несклад који може настати и између апстрактне норме предвиђене у закону и њеног остваривања у пракси у случајевима када долази до несклада између материјалне садржине и форме кривичног дела, између друштвене опасности и одређености кривичног дела у закону. „Није мањи значај ове одредбе" — наводи се у Објашњењу Нацрта из 1951 — „ни са гледишта односа апстрактног правила постављеног у закону и конкретне друштвене опасности. У том сукобу Нацрт као ОКЗ стоји на становишту примарности друштвене опасности, стављају је кад такав сукоб постоји, изнад одређености кривичног дела у закону" — (Објашњења уз Нацрт Кривичног законика ФНРЈ, II измењено и допуњено издање, Београд, 1959, стр. 33). Овај институт садржински допуњава и учвршћује елеменат друштвене опасности, као основни материјални елемент кривичног дела, стоји у тесној вези с појмом кривичног дела, због чега је и систематизован у истој одредби која одређује тај појам и на одређене начине га употпуњава. Овим се институтом одређује најнижа граница друштвене опасности, испод које дело не представља кривично дело иако има сва обележја предвиђена у закону. Тако се овај институт на одређен начин јавља као општи критеријум за повлачење границе између кривичног дела и прекршаја или дисциплинског преступа, односно кривичне и административно-казнене одговорности. Он онемогућава механичку и формалистичку примену законске норме уколико јој недостаје унутрашња садржина, јер се са криминално-политичког аспекта кажњавање у случају незнатне друштвене опасности јавља као нецелисходно.

утицајем модернијих схватања када се тиче личности учиниоца и кривичног дела.

У случају у коме је могућа примена судске опомене или условне осуде, на основу проучавања личности учиниоца, треба доћи до уверења која је мера целисходнија, у датом случају, управо да ли ће се боље без изрицања казне, прекоровањем, или без извршења казне остварити сврха кажњавања. На тој платформи ова два института су слична до те границе да: „... условна осуда“, како пишу проф. Срзентић—Стајић, „представља у извесном смислу опомену учиниоцу да убудуће не врши кривична дела“. Односно, „... за посматрача који не улази дубље у њихову суштину и садржину изгледа да је сличност тих мера толика да међу њима скоро и нема разлике и да су те мере увек узајамно замењиве“.¹⁴ Обе установе у себи садрже друштвени прекор чиме остварују социјално-етичку функцију казне.

Све сличности између судске опомене и условне осуде нису довољне за тврдњу да су ови институти истоветни. Из Законика произилази да се они у многоме међусобно разликују. Та разлика је појмовна и суштинска.

Условна осуда у себи садржи казну за извршено дело, с одлагањем њеног извршења. То је својеврстан облик кривичне санкције и третмана уопште. Од осуђениковог будућег понашања зависи хоће ли казна бити извршена. Та извесност и могућност извршења одложне казне јавља се као један вид принуде за осуђеног. Тако се условна осуда јавља као један облик јаче и ефикасније опомене с енергичнијом друштвеном претњом учиниоцу да ће се изречена казна извршити ако се не уздржи од вршења нових кривичних дела.

Судска опомена се примењује без изрицања казне, као чисто морални прекор. То условљава и разлику у интенцији — код судске опомене намера је да се оствари сврха кажњавања без изрицања, код условне осуде без извршења казне. Примену судске опомене законодавац је ограничио у погледу запрећене казне за кривично дело, врсту кривичног дела и учиниоца. Међутим, код условне осуде није одлучна прописана казна за кривично дело у закону, већ она казна коју је суд утврдио у кривичном поступку за конкретно дело. Свакако, да би дошла у обзир примена овог института, осуда мора да гласи на казну затвора или на новчану казну (чл. 48. ст. 1. КЗ).

Круг дела и лица где постоји могућност примене судске опомене много је мањи него код условне осуде. Условна осуда може се применити и за тежа кривична дела ако је ублажавањем суд изрекао казну затвора или новчану казну. „У пракси ће бити потребно, пре свега уочити оне околности код сваког конкретног случаја које опредељују примену судске опомене када се сврха кажњавања може остварити и без изрицања казне, од оних случајева када се сврха кажњавања остварује без

¹⁴ Др Душан Цотич, Примена судске опомене у нашој пракси, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, бр. 3/66, стр. 382.

извршења казне (условна осуда). Иако и у једном и у другом случају не наступају правне последице осуде, разлика за учиниоца је веома значајна, јер условно осуђено лице је ипак кажњено (чак и затвором до три године) и правне последице неће уследити уколико условна осуда не буде опозвана, док код примене судске опомене нема казне и зато наступа одмах чиста ситуација без правних последица. Међутим, и код судске опомене остају недирнути интереси оштећеног (морална сатисфакција, имовинско-правни захтев, трошкови поступка)".¹⁵ Код условне осуде даје се могућност налагања одређених обавеза. Таквих, или сличних обавеза код судске опомене нема. То јој даје карактеристику специфичног третмана. Ова два института разликују се и у погледу изрицања мера безбедности.

И на формалном плану се ова два института разликују. Судска опомена изриче се одлуком у форми решења, док се условна осуда изриче пресудом у којој суд утврђује да је учинилац извршио кривично дело, да је кривично одговоран и да је учиниоцу изречена казна с одлагањем њеног извршења. Тако се условна осуда извршава. Судска опомена извршава се самим изрицањем и објављивањем решења о њеном изрицању.

4. Судска опомена и ослобођење од казне

Судска опомена и ослобођење од казне се разликују по садржини, форми у којој се изричу и дејству. Судска опомена и ослобођење од казне представљају најблаже облике реаговања на криминал. Судска опомена јавља се као институт општег значаја за лакша кривична дела. Ослобођење од казне везано је искључиво за случајеве које је законодавац сам одредио. То није генерални институт већ се напротив исцрпљује конкретним случајевима одређеним у Законику.

Случајеви код којих постоји могућност ослобођења од казне предвиђени су и у Општем и у Посебном делу КЗ. Примена ослобођења од казне могућа је у предвиђеним случајевима, без обзира на природу дела, врсту и висину казне, док је судска опомена ограничена врстом и висином казне. Ослобођење од казне је, с обзиром на дела код којих је предвиђена могућност њене примене, својеврстан криминално-политички потез за остваривање одређених циљева криминалне политике. Криминално-политички разлози углавном имају за циљ да позитивно утичу на учиниоца кривичног дела да добровољно одустане од извршења дела, спречи извршење дела, одстрани последице дела и сл. Ослобођење од казне прописано је у Законику као факултативно. Да ли ће суд ослободити учиниоца од казне, зависи од његове оцене. Само код кривичног дела из чл. 299. тач. 3. КЗ суд је обавезан да ослободи учиниоца од казне. Домен њене приме-

¹⁵ Хочевар др Ф. и Краус др Б., Нека запажања о примени кривичних санкција у нашој пракси, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, бр. 2/66, стр. 253.

не је искључен ван предвиђених случајева. „По својој правној природи она је опрост од сваке реакције и то опрост предвиђен за посве изузетне ситуације. Ријеч је заправо о посебној врсти судског помиловања, зато се ослобођење од казне и не уклапа у регистар санкција, већ стоји ван њега”.¹⁶

Ова два института битно се разликују и на формалном плану. Приликом ослобођења од казне доноси се осуђујућа пресуда којом суд утврђује — да је извршено кривично дело, да је учинилац кривично одговоран, али да га суд ослобађа од казне. Судска опомена се изриче у форми решења. Пресуда којом се изриче ослобођење од казне спада у осуђујуће. Теоријски узето, то може да повуче прописивање одређених правних последица, јер лице према коме је изречена сматра се осуђеним за одређена кривична дела, док примена судске опомене ни у каквој консеквенци не може повући правне последице.

Подвојена су мишљења о томе који је од ова два института блажи. Једни сматрају да се ослобођење од казне примењује онда када суд није нашао могућност примене неке друге мере, па ни судске опомене.¹⁷ Други тврде супротно. Ослобођење од казне предвиђено је за случајеве код којих се може јавити помањкање потребног интензитета друштвене опасности а код појединих кривичних дела и из криминално-политичких разлога. То је једна специфична форма судског помиловања где је суд, ценећи изузетно стање и све околности, нашао за оправдано да учиниоца ослободи, иако може бити у питању тешко кривично дело, као нпр. из чл. 117. и 121. КЗ. Проф. Златарић каже да је ослобођење од казне „... изузетан институт за изузетне ситуације”. Због те изузетности у тим случајевима не може се изрећи судска опомена. Она није ни тако замишљена. Опомена је замишљена за друге ситуације. И ослобођење од казне није замишљено за случајеве за које је предвиђена судска опомена. Теоретски посматрано, могло би се приговорити да институтом судске опомене долази до ослобођења од казне у једном специфичном облику. Међутим, имајући у виду дела за која је предвиђена могућност ослобођења од казне, околности, лице и разлоге, као и форму у којој се изриче овај институт, такав приговор не стоји.

5. Уместо закључка

Претходно изложено омогућава закључак да су ово специфични институти за специфичне случајеве. Све то наводи даље на констатацију да ниједан од ових института није замишљен као истоветан другоме и за истоветне случајеве. Посебно, судска опомена представља квалитативно нову меру у систему кри-

¹⁶ Др Б. Златарић, О систему репресивних мјера према одраслима по југословенском кривичном законодавству, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, бр. 2/66, стр. 213.

¹⁷ Др Лојзе Периц, *op. cit.*, стр. 33.

вичних санкција. Сва четири института имају своје подручје примене и свој практичан криминално-политички значај. Они не могу надоместити један другог, јер су намењени за различите ситуације. Нема места ни питању о оправданости њиховог истовременог постојања. Напротив, они су и те како оправдани и потребни пракси. У пуном су складу са начелом социјалистичког хуманизма који прожима нашу криминалну политику. Њима се проширује регистар мера које стоје суду на располагању да учиниоцу изрекне реалну и адекватну меру.

Приликом њиховог избора не би се смело поступати шаблонски. Код ових института суд ће, на основу сабраних и проучених чињеница, ићи од случаја до случаја и зналачки се одредити за ону меру која се у датом моменту покаже најцелисходнијом. Код правилне примене једног од ових института морају се имати у виду и остали, јер почивају на истим основама и остварују исту друштвено-етичку функцију казне. Зато је „... смисао ових мера у томе да се судовима пружи примарна и адекватна средства с којима ће боље и сврсисходније допринети ефикасној борби против криминалитета и ресоцијализације делинквента, у смислу паролe коју је примила и Организација уједињених нација — спречавање криминалитета и ресоцијализације делинквената”.¹⁸ Ови институти, поред осталог, представљају еманципацију од класичног реаговања на криминал, излажење из оквира репресије у сфери реаговања ванрепресивним мерама.

На крају разматрања ове проблематике није сувишно напоменути да би потпуније реаговање и постављање јасних законских граница између ових института обезбедило њихову правилнију и ширу примену.

¹⁸ Др Љ. Бавцон, Дискусија на I саветовању Југословенског удружења за кривично право и криминологију у Аранђеловцу, Материјал..., ор. cit., стр. 45.

Селеш Илеш

приправник-асистент у научном раду
Економски факултет у Суботици

АРБИТРИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ АРБИТРАЖА У СОЦИЈАЛИСТИЧКИМ ЗЕМЉАМА

Посебно о могућности јављања странаца као арбитра

Арбитар (лат. arbiter — посредник) је физичко или правно лице именовано споразумним избором странака с циљем да обави арбитражу, тј. да одлуком која обавезује странке реши спор који међу њима постоји. У улози арбитра као физичког лица може се јавити нпр. главар државе, истакнути политичар итд., а у улози арбитра као правног лица: политичко тело (парламент), научна установа (академија наука, правни факултет), правосудни орган (национални суд, Међународни суд у Хагу) итд. Пошто се за арбитра институционалне арбитраже може одредити само физичко лице, ми о правним лицима која врше арбитражу нећемо говорити.

У пракси арбитражног судовања јављају се два основна типа изабраних судова: арбитраже ад хос, повремене арбитраже, и институционалне арбитраже, стални изабрани судови.

Арбитража ад хос је изабрани суд основан на темељу одређеног уговора странака са задатком да пресуди само одређени спор, па престаје да егзистира пошто обави свој задатак.

Институционална арбитража је перманентна организација основана са задатком да обавља функцију изабраног суда кад јој се и ако јој се странке у спору за то обрате. Институционалне арбитраже су недржавни, приватно организовани сервиси на располагању странкама које су вољне да се користе њиховим услугама, у складу са условима одређеним унапред у правилницима сталних изабраних судова.

Карактер институционалне арбитраже имају код нас Спољнотрговинска арбитража при Савезној привредној комори у Београду, стални изабрани судови основани при републичким привредним коморама и при Савезној привредној комори за

спорове међу домаћим привредним организацијама, Војна привредна арбитража. У Европи уживају нарочити углед Арбитражни суд Међународне трговачке коморе у Паризу (Cour d'arbitrage auprès de la Chambre de Commerce Internationale), Арбитражни суд Трговачке коморе у Цириху (Schiedsgericht der Züricher Handelskammer), Арбитражни суд у Лондону (The London Court of Arbitration).

Даље излагање односи се само на спољнотрговинске арбитраже.

Општи услови за вршење функције судије изабраног суда по националним законима појединих социјалистичких земаља и преглед одредаба правилника институционалних арбитража које предвиђају области из којих се лица могу унети у листу арбитра

Општи услови за вршење функције судије изабраног суда доста се разликују у појединим земаљама. О тим општим условима странке које именују изабраног судију морају водити рачуна, јер ако то пропусте и тиме прекрше законске прописе, могу се изложити опасности, да надзорни орган (најчешће редовни суд) поништи арбитражну пресуду, или чак и саму клаузулу о изабраном судији. Наравно сви ти општи услови исто се траже и код *ad hoc* као и код институционалне арбитраже. Међутим институционална арбитража сама по својим правилима може да састави листу арбитра.

Општа правила у Југославији на основу анализе Закона о парничном поступку и Правилника Спољнотрговинске арбитраже којима се уређују услови за вршење функције судије изабраног суда су следећа:

1. Изабрани судија никада не може бити сам странка у спору који он треба да пресуди.

2. Улогу изабраног судије не може на себе узети ни законски заступник странке. Доследно томе, изабрани судија не може бити орган правног лица које се појављује као странка у парници, као на пример директор предузећа-тужиоца или предузећа туженика.

3. Затим, судија државног суда може бити биран за председника већа, а не и за члана већа изабраног суда.

4. Инострана странка може изабрати за арбитра страног држављанина.

5. Малолетник не може бити стављен на листу арбитра сталног изабраног суда.

6. Изабрани судија треба да буде пословно способан, и од њега се тражи способност за вршење функције арбитра.

Правилници о сталним изабраним судовима не предвиђају да изабрани судија мора имати стручну спрему. Ни процесни закони не прописују стручну спрему као услов за вршење функ-

ције изабраног судије. То је тако мање-више свуда у свету прихваћено, но ваља да приметимо, да нарочито када изабрани суд одлучује по принципу легалитета, ради о примени правних норми, а њих, свакако, боље познају и тумаче правници, посебно они који су стручни у области привредног права. Ако се ради о изабраном суду *ad hoc*, онда тешкоћа нема. Странка може ако то жели да за изабраног судију именује стручњака. Ако се, пак, ради о сталном изабраном суду, онда се учешће правника у већу омогућује саставом листе изабраних судија: потребно је да на тој листи буду и правници тако да странка може за арбитра да именује неког од њих.

А сад да видимо опште услове за вршење функције изабраног суда по националним законима појединих социјалистичких земаља и одредбе правилника институционалних арбитража које предвиђају области из којих се лица могу унети у листу арбитра.

СОВЈЕТСКИ САВЕЗ

По совјетском праву изабрани судија може бити сваки пунолетни грађанин који је пословно способан, према којем се не води кривични поступак и према којем није пресудом изречена забрана да се бави функцијама у органима суда, прокуратуре или адвокатуре.

По тачци 2. Одлуке централног извршног комитета и савета народних комесара савеза ССР о спољнотрговинској комисији при Свесавезној трговинској комори (од 17. јуна 1932) чланови Спољнотрговинске арбитражне комисије именују се од представника трговинских, индустријских, транспортних и сличних предузећа, као и из редова лица која имају стручно знање у области спољне трговине.

БУГАРСКА

Арбитар може бити свако пословно способно лице, ако је држављанин Бугарске. Странац само у случају ако су обе стране правног спора (тужилац и тужени) страни држављани.

Правилник о поступку пред спољнотрговинском арбитражном комисијом при Бугарској трговинској комори (од 19. фебруара 1953) у члану 7. предвиђа да се у листу арбитра могу унети лица која располажу стручним знањем у области спољне трговине, превоза, осигурања, индустрије, бугарског и иностраног права и одговарајућих трговачких обичаја.

ЧЕХОСЛОВАЧКА

Једини услов који се тражи за вршење функције судије изабраног суда јесте потпуна пословна способност.

У погледу стручне спреме по чл. 9. Статута арбитражног суда Чехословачке трговинске коморе у листу арбитра могу се унети лица која су стекла потребну способност за дужност арбитра својом делатношћу у спољнотрговинским предузећима,

у привредним организацијама или у превозним предузећима, и друга лица чија знања и искуства пружају јемство за успешно вршење ове делатности.

ПОЉСКА

Пољски законик о поступку прописује да избрани судија може бити свако физичко лице које има потпуну пословну способност и ужива у пуном обиму јавна и грађанска права. По истом закону, судија државног суда не може бити избрани судија.

У листу арбитра, по чл. 9. Правилника арбитражног суда при Пољској трговинској комори (од 1. јула 1959), могу се унети стручњаци у области трговине и индустрије, транспорта, осигурања технике и права.

МАБАРСКА

Иако законом није регулисано, сматра се да свако пунолетно и пословно способно лице може бити именовано за арбитра.

Правилник о поступку арбитражног суда при Мађарској трговинској комори у чл. 3. предвиђа да се чланови арбитражног суда бирају из редова стручњака за привредна питања који располажу теоријским знањем и практичним искуствима.

НЕМАЧКА ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА

Немачки закон о поступку предвиђа да странка може тражити изузеће малолетног, глухог и немог лица, или лица које је на основу судске пресуде изгубило право на вршење јавних функција.

За арбитра могу се именовати само она лица која су за дужност арбитра нарочито подобна због њихових посебних знања и искустава у области спољне трговине, превоза, банкарства и осигурања као и домаћег и страног права. Ову одредбу садржи у чл. 6. Правилник арбитражног суда при Спољнотрговинској комори Немачке Демократске Републике (од 3. јула 1957).

РУМУНИЈА

За вршење функције судије избраног суда једини услов јесте потпуна пословна способност.

Уредба о организацији и раду арбитражног суда при Трговинској комори Народне Републике Румуније (од 26. новембра 1953) у чл. 4. предвиђа да арбитра именују се из круга лица која познају спољну трговину, међународно право или народну привреду.

АЛБАНИЈА

По чл. 3. Одлуке о спољнотрговинској арбитражи при Трговинској комори Народне Републике Албаније (од 16. марта

1959) за арбитра се може именовати лице које има стручно знање у области спољне трговине, међународног права или привреде.

*
**

Илустрације ради навешћемо неке податке о структури арбитра на листи спољнотрговинских арбитража.

На листи арбитра Спољнотрговинске арбитраже при Савезној привредној комори у Београду налази се 89 лица. Од тога су тридесет и седморо професори факултета (претежно правних), а остали су стручњаци у области привреде (стручњаци из производних и трговинских организација, банкарства итд.).

На листи арбитра Арбитражног суда при Спољнотрговинској комори Немачке Демократске Републике има 39 лица. Двадесет и петоро су стручњаци у области права (професори, доценти и остало), а четрнаесторо су из привреде.

Могућност јављања странаца као арбитра

Анализирајући одговарајуће законске одредбе, правилнике спољнотрговинских арбитража, и имајући у виду њихову праксу, можемо видети да се странци нису јављали као арбитра социјалистичких институционалних арбитража. (Та могућност, истина није била искључена у Мађарској, а од 1958. године ни код нас). Доношењем Европске конвенције о међународној трговинској арбитражи (ова Конвенција је донета 21. априла 1961. године у циљу унапређења развоја европске трговине, даље, да се уклоне, колико је то могуће, извесне тешкоће које могу ометати образовање и рад међународне трговинске арбитраже у односима између физичких и правних лица разних европских земаља) та ситуација се мења. Наиме, ова Конвенција предвиђа први пут могућност именовања страних држављана за арбитра. Ту могућност садржи чл. III који гласи: „У арбитражама на које се односи ова Конвенција страни држављани могу бити одређени за арбитра.“ Наравно ова Конвенција се односи само на арбитраже оних земаља, које су ову Конвенцију потписале без резерве.

Разлог уношења чл. III у Европску конвенцију:

Ако се ради о изабраном суду *ad hoc*, дакле о таквом који је позван да пресуди спор између једног домаћег и једног страног правног субјекта, или можда између два странца, онда је сасвим разумљиво да изабрани судија не мора бити домаћи држављанин, јер је свакој од странака стало до тога да судија кога она именује буде њен држављанин. Пошто и пред спољнотрговинском арбитражом бар једна од странака мора да буде странац, то је за могућност учешћа страног држављанина у већу арбитраже говорио онај исти разлог који говори за његово учешће у једном изабраном суду *ad hoc*.

Анализа правилника и одредаба правилника спољнотрговинских арбитража појединих социјалистичких земаља у смислу могућности одређивања странаца за арбитра

СОВЈЕТСКИ САВЕЗ

У Совјетском Савезу по ранијим прописима (а то су: Одлука централног извршног комитета и савета народних комесара савеза ССР о спољнотрговинској арбитражној комисији при Савезној привредној комори од 17. јуна 1932. године и Правилник о арбитражном поступку пред спољнотрговинском арбитражном комисијом при Свесавезној трговинској комори — у даљем тексту Одлука и Правилник) у листу арбитра могли су се унети само домаћи држављани. По тачци 2. Одлуке, спољнотрговинска арбитражна комисија састоји се од 15 чланова, које именује председништво Свесавезне трговинске коморе за време од једне године од представника трговинских, индустријских, транспортних и сличних предузећа, као и из редова лица која имају стручно знање у области спољне трговине. Наравно, у обзир су могли доћи само домаћи држављани. До измене у погледу могућности јављања странаца као арбитра долази после доношења Европске конвенције о међународној трговинској арбитражи. Наиме у чл. III Конвенције изричито је речено да у арбитражама на које се та Конвенција односи страни држављани могу бити одређени за арбитра. Совјетски Савез је ту Конвенцију безусловно потписао 27. јуна 1962. године.

Тако данас по важећим прописима у Совјетском Савезу изабрани судија може бити свако пунолетно лице, без обзира да ли је држављанин Совјетског Савеза или страни држављанин, ако није лишен својих грађанских права, ако се против њега не води истрага или кривични поступак. Наравно то важи само у правцу оних држава, које су ратификовале Европску конвенцију. Слична је ситуација и у осталим социјалистичким земаљама.

БУГАРСКА

Правилник о поступку пред спољнотрговинском арбитражном комисијом при Бугарској трговинској комори (од 19. фебруара 1953. године) изричито предвиђа да се у листу арбитра могу унети бугарски држављани (чл. 7). Тиме је могућност јављања странаца као арбитра недвосмислено искључена. И Бугарска спада међу оне државе које су безусловно потписале Европску конвенцију о међународној трговинској арбитражи (13. маја 1964. г.) и тако створиле могућност одређивања странаца за арбитра. Али странац може бити именован за арбитра ако је пословно способан и само у случају ако су обе странке правног спора (тужилац и тужени) страни држављани. Ако је једна од странака држављанин Бугарске, а друга страни држављанин, страном лице не може бити именовано за арбитра.

ЧЕХОСЛОВАЧКА

Раније је арбитражно решавање спорова у Чехословачкој регулисано Статутом арбитражног суда Чехословачке трговинске коморе и Правилником о поступку арбитражног суда Чехословачке трговинске коморе (1952). Ови прописи не предвиђају могућност именовања странца за арбитра. Та могућност се јавила тек ратификацијом Европске конвенције о међународној трговинској арбитражи. Чехословачка је Конвенцију потписала 13. новембра 1963. године. Међутим, у Чехословачкој странац се као арбитар може јавити поред примене чл. III Европске конвенције и на основу новог Правилника о поступку арбитражног суда Чехословачке трговинске коморе од 10. децембра 1965. године. Овај Правилник у чл. 10. тачка 2. садржи одредбу по којој чехословачко држављанство није претпоставка за уношење некога у листу арбитра. Према томе и страни држављанин може се унети у листу арбитра, и тако се јавити у улози арбитра.

ПОЉСКА

Пољска је ратификовала Европску конвенцију о међународној трговинској арбитражи 15. септембра 1964. године. У њој по одредбама Правилника арбитражног суда при Пољској спољнотрговинској комори (од 1. јула 1959. год.) странац се није могао јавити у улози арбитра. Данас, по важећим прописима, арбитар може бити свако пословно способно лице било да је домаћи или страни држављанин, с тиме да су активне судије искључени.

МАБАРСКА

И у Мађарској је ратификацијом Европске конвенције о међународној трговинској арбитражи (9. октобра 1963. год.) створена могућност јављања странца у улози арбитра. Поред тога, странац може бити одређен за арбитра и на основу чл. 4. тачка 1. Правилника о поступку арбитражног суда при Мађарској трговинској комори. По овој одредби арбитар иностране странке може бити и страни држављанин иако се он не води у листи арбитра. Али се из 3. тачке истог члана види да се у случају арбитра појединца странац не може јавити у улози арбитра, јер арбитар појединац може бити само лице унето у листу арбитра.

НЕМАЧКА ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА

Правилник арбитражног суда при Спољнотрговинској комори Немачке Демократске Републике од 3. јула 1957. године не садржи одредбу по основу које би се странац могао одредити за арбитра. Данас је то могуће на основу чл. III Европске конвенције коју је НДР ратификовала, а ни нови прописи не искључују могућност јављања странца у улози арбитра. Наиме, ти прописи садрже само својства која онемогућавају одређивање неког за арбитра. А та својства су малолетност, глухост и

немошћ лица, као и губитак права вршења јавних функција на основу судске пресуде. Према томе, страном држављанство не искључује могућност одређивања странца за арбитра, тј. странац може бити одређен за изабраног судију.

РУМУНИЈА

Румунија је ратификовала Европску конвенцију о међународној трговинској арбитражи 16. августа 1963. године и тако на основу чл. III ове Конвенције и страни држављани могу бити одређени за арбитра. По Уредби о организацији и раду арбитражног суда при Трговинској комори Народне Републике Румуније од 26. новембра 1953. године, то није било могуће. Данаас та могућност стоји, јер се потпуна пословна способност тражи као једини услов за арбитра.

ЈУГОСЛАВИЈА

Према одредбама Правилника о Спољнотрговинској арбитражи од 1947. године (чл. 2) само су југословенски држављани могли вршити функцију арбитра. То значи да за време важења овог Правилника странци нису могли бити именовани за арбитра у нашој Спољнотрговинској арбитражи. Нови Правилник од 1958. г. не тражи да арбитра мора бити југословенски држављанин, али прописује да се за арбитра може именовати само лице које се налази на арбитрашкој листи, а коју сваке године унапред саставља Управни одбор ССК (чл. 2). Као што се види, ступањем на снагу новог Правилника, тј. од 1958. године више не постоји правна сметња за увођење страних држављана у рад наше Спољнотрговинске арбитраже, али већ када се припремало доношење Правилника, закључено је да треба оставити будућој пракси и времену када ће се приступити увођењу странаца на листу арбитра наше арбитраже.

Касније су питању могућности јављања странаца у улози арбитра посвећене озбиљне и исцрпне дискусије (види реферате и дискусије са Саветовања о спољнотрговинској арбитражи одржаног 29. и 30. марта 1963. године).

Данаас страни држављанин може бити одређен за арбитра и то:

1. По основу Европске конвенције о међународној трговинској арбитражи коју је Југославија ратификовала 26. јуна 1963. године. У чл. III Европске конвенције изричито је речено да у арбитражама на које се та Конвенција односи страни држављани могу бити одређени за арбитра.

2. По основу ПСТА, који је 9. октобра 1967. године претрпела измену. У чл. 2. Правилника унесена је одредба, по којој инострана странка може изабрати за арбитра страног држављанина.

Да ли је било сувишно унети одредбу о могућности именовања странца за арбитра у ПСТА, када такву одредбу садржи и Европска конвенција? Није, јер се страни држављанин може одредити за арбитра и у оном случају, и то баш на основу

ПСТА, када је једна странка из државе која није ратификовала Европску конвенцију.

Могућност одређивања странца за арбитра проширило је обим рада Спољнотрговинске арбитраже у погледу спорова наших предузећа, јер се стране фирме с више поверења подвргавају арбитражним већима у којима седе и њихови арбитраи (до сада је било 17 случајева). Шта више, иностране фирме су почеле и саме међу собом уговарати нашу арбитражу (до сада у два маха).

Према томе укључивање страних арбитра у рад наше Спољнотрговинске арбитраже није само теоретска могућност, већ ствар која добија потврду и у пракси, што свакако доприноси даљем учвршћивању поверења страних привредних кругова у рад ове наше веома угледне установе.

ЛИТЕРАТУРА

1. С. Трива, Б. Познић, Н. Воргић, Т. Варади — Арбитражно решавање спорова, Нови Сад 1973.
2. Faragó László — Nemzetközi választottbíráskodás, Budapest 1966.
3. Конвенције и правилници о спољнотрговинским арбитражама, Загреб 1964.
4. Н. Fellhauer — Н. Strohbach — Internationale Handels schiedsgerichtsbarkeit, Berlin 1969.
5. Спољнотрговинска арбитража — Реферати и дискусија са Саветовања одржаног 29. и 30. марта 1963, Београд 1963.

Славица Михаљчевић, дипл. правник из Н. Сада

НОВИНЕ У ЗАКОНУ О СТАМБЕНИМ ОДНОСИМА САП ВОЈВОДИНЕ

Последњих година у материји стамбеног законодавства наступиле су промене. До доношења уставних амандмана 1971. ова материја била је јединствено регулисана за целу земљу Законом о стамбеним односима („Службени лист СФРЈ”, бр. 11/66 и 32/68). Применом уставних амандмана пренета је у надлежност република и покрајина. Република, односно покрајина, преузела је кроз скраћени поступак Савезни закон о стамбеним односима са свим недостацима који су у њему били садржани. То је учинила и Скупштина САП Војводине доносећи Закон о стамбеним односима („Службени лист САПВ”, бр. 24. од 30. децембра 1971). Отуда је већ у поступку преузимања донет закључак о потреби његове ревизије.

Припрема новог Закона о стамбеним односима у САП Војводини трајала је нешто дуже, те је Закон о стамбеним односима усвојен 30. октобра 1974. године, а објављен у „Службеном листу САПВ”, бр. 19. од 18. новембра 1974. Закон напушта тридесетогодишњу праксу да се станарско право може стицати и на становима у својини грађана и уноси низ значајних измена и допуна у стамбене односе.

Већ из општих одредаба овог Закона јасно произилази да је Скупштина САП Војводине, уређујући стамбене односе, учинила битне измене у стамбеној политици уводећи два сасвим опредељена правна режима у стамбене односе и то: један, када су у питању станови у друштвеној својини, и други, када се ради о породичним стамбеним зградама и становима у својини грађана.

Грађанин који се уселио у стан у друштвеној својини на основу уговора о коришћењу стана стиче као и досад право да тај стан трајно користи ради задовољавања личних и породичних потреба, док грађанин који се уселио у стан у својини грађана на основу уговора о закупу стана стиче право да тај стан користи под условима утврђеним овим Законом и уговором о закупу стана (чл. 2).

Носилац станарског права на друштвеном стану — након што му је давалац стана на коришћење решењем доделио стан у складу са општим актом о давању станова на коришћење и пошто је са самоуправном интересном заједницом у стамбеној области закључио уговор о коришћењу стана — усељењем у стан стиче станарско право и уз услов да стан користи у складу са прописаним правилима понашања савесног корисника стана, задржава стечено право трајно.

Сасвим је други правни положај закупца стана у својини грађана. Изложићемо права и обавезе закуподавца, па онда неће бити тешко да се сагледа и положај закупца стана. Грађанин који има у својини празан стан а није носилац станарског права, може али не мора, издати у закуп тај стан. Он то мора учинити само у случају ако је скупштина општине прописала такву обавезу. У случају када постоји таква обавеза, власник врши избор закупца, споразумно утврђују износ и начин плаћања закупнине, одређују време на које се уговор закључује и утврђују отказне рокове, дакле, све оно што је битно за закључење уговора о закупу. Када се овом дода да се сваки уговор о закупу стана закључује на одређено време, мишљења смо да ближа објашњења о положају закуподавца стана нису потребна (чл. 69. и 70).

Да би до краја био јасан положај закупца приватног стана потребно је, поред изложених уговорних услова овог грађанскоправног односа, изложити и законске услове који се помињу у чл. 2. ст. 2. Закона, како су и они од утицаја за правилно коришћење закупљеног стана. Законска овлашћења се састоје у следећем: у овлашћењу стамбеног органа да изда стан у закуп лицу без стана за време не дуже од једне године ако то не учини власник стана; у овлашћењу закуподавца да може отказати уговор закупу ако овај ненаменски користи стан, омета друге кориснике у коришћењу стана или због неплаћања закупнине дуже од три месеца; у овлашћењу закупца да може отказати уговор о закупу без навођења разлога отказа, и најзад, да законски рок не може бити краћи од тридесет дана (чл. 69. ст. 3, 72, 73. и 74).

Видљиво је да изложене законске одредбе ничим не умањују позицију закуподавца да он сам у условима велике оскудице станова одређује све битне елементе закупног односа с тим да закупу, који је по правилу у тешкој стамбеној ситуацији, преостаје да понуђене услове прихвати или не. Закон не предвиђа ни могућност ограничавања висине закупнине осим у случајевима из чл. 14. где се она утврђује у висини станарине за станове у друштвеној својини. Чини се да се положај закупца стана не разликује од положаја подстанара, односно да су оба та односа у данашњим условима једнака.

Поред изложена два правна режима нужно је и корисно упознати се са стањем створеним применом старих прописа о стамбеним односима, односно са затеченим стањем до ступања на снагу овог Закона и о даљој судбини тих односа.

Према члану 78. носилац станарског права који је то право стекао на породичну стамбену зграду или стан у својини грађана до ступања на снагу овог Закона, има сва права и обавезе које се овим Законом прописују за носиоце станарског права који користе стан у друштвеној својини, ако овим Законом није друкчије одређено.

Реално је претпоставити да затечено стање обухвата далеко већи број станова у својини грађана на којима је кроз дуги временски период на основу старих прописа конституисано станарско право од броја празних станова у својини грађана где се могу већ данас заснивати закупни односи. И пошто овај Закон не предвиђа никакве посебне мере за ликвидацију затеченог стања, сматрамо да би било потребно извршити измене Закона у погледу закупнине за све станове у својини грађана с тим да се њена висина утврђује на начин на који се утврђује станарина за станове у друштвеној својини. Ако би дошло до измене Закона било би целисходно у интересу правне сигурности закупца том приликом предвидети у чл. 71. могућност прећутног обнављања уговора о закупу стана под одређеним условима као што је то учињено у чл. 71. Закона о стамбеним односима СР Србије („Службени гласник СРС”, бр. 29. од 21. јула 1973). Према овој одредби уговор о закупу стана закључен на одређено време сматра се, по истеку времена на које је закључен, прећутно обновљеним за једну годину ако се сопственик томе не противи. Сматра се да се сопственик не противи ако на шест месеци пре истека уговора није обавестио закупца да ће захтевати испражњење стана у уговорном року.

Корисно је поставити питање, колико ће се још дуго задржати затечена станарска права на становима у својини грађана, иако је на исто тешко одговорити?

Верујемо да је постепено укидање затеченог стања условљено брзином и обимом стамбене изградње, али се исто тако може претпоставити да ће се тај процес знатно убрзати уколико се обезбеди правилна и потпуна примена одредаба закона које регулишу питање замене станова.

Опште је позната пракса да је у прошлости фиктивним уговором о замени станова вршен промет станарског права у циљу стицања имовинске користи. Велике разлике у величини и опремљености станова који су се мењали указивале су да је по среди трговина са станарским правом.

Све до доношења Закона није било могуће да се спрече фиктивне замене станова због тога што су стари прописи предвиђали само два случаја када је давалац стана на коришћење могао одбити давање сагласности за замену стана. Он је то могао учинити само кад је носилац станарског права изгубио право коришћења стана својом кривицом и кад се радило о наменском стану. У таквој правној ситуацији ни судска пракса није могла ефикасно да делује осим што је указивала на потребу увођења нових ограничења.

Зато су од посебног значаја допуне Закона из чл. 21, 22. и 23. које потпуније решавају проблем замене станова. Повећан је број случајева када се не може вршити замена станова. Замена станова се не може вршити у случају ако је носиоцу станарског права издата дозвола за изградњу породичне стамбене зграде или ако је закључио уговор о куповини стана. Исто тако Закон даје право даваоцу стана на коришћење да може одбити давање сагласности на предлажену замену ако носиоцу станарског права може у року од шест месеци дати на коришћење стан који одговара стану у који подносилац захтева жели да се усели путем замене. Нарочито је значајно право даваоца стана на коришћење да може у року од две године од извршене замене пред судом да захтева поништај уговора о замени стана у случају ако је уговор о замени станова фиктиван и ако је заменом станова стечена имовинска корист. У случају да уговор о замени стана буде поништен правоснажном одлуком суда, носиоцима станарског права који су заменили станове престаје да важи уговор о коришћењу станова и они се могу иселити уз услов да им се обезбеди нужни смештај.

Новину у стамбеним односима чини и обавеза носиоца станарског права, који има или стекне у својину породичну стамбену зграду или стан на којима не постоји станарско право у месту у којем користи стан и ако породична зграда или стан одговара његовим потребама и потребама његовог породичног домаћинства, да се пресели у свој стан, односно да губи станарско право на стан који користи. Ово се неће десити ако стан који има није одговарајући. У том случају он је дужан да изда у закуп свој стан и да закупнину утврди на начин на који се утврђује станарина за станове у друштвеној својини. Иста обавеза је предвиђена и у случају кад малолетни члан породичног домаћинства носиоца станарског права има свој стан. Законом је прописано да скупштина општине прописује мерила о томе шта се сматра станом који одговара потребама носиоца станарског права и чланова његовог породичног домаћинства (чл. 14).

Упоредјујући одредбу из чл. 14. Закона са одредбом из чл. 14. Закона о стамбеним односима СР Србије („Службени гласник СРС”, бр. 29) види се да је републички закон изложеном обавезу носиоца станарског права поставио знатно шире. Он обавезује носиоца станарског права да се исели из стана који користи по уговору о коришћењу стана и усели и у одговарајући празан стан у својини његовог малолетног члана породичног домаћинства. Мишљења смо да су решења из републичког закона правилнија и да потпуније изражавају циљеве ове мере. Када се има у виду и уставни принцип да рад и резултати рада одређују материјални и друштвени положај човека, онда разлози формално-правне природе не би смели да буду сметња у реализацији обавезе да сваки онај грађанин који користи туђ стан треба да се пресели у свој одговарајући празан стан бар у истом

месту, без обзира на околност да ли је право својине укњижио на своје име или на име свог малолетног детета.

Измене су садржане и у одредби чл. 29. Закона и то у корист носиоца станарског права и чланова његовог породичног домаћинства кад они привремено престану да користе стан. Сада је могуће њихово одсуствовање непрекидно дуже од једне а највише до пет година због одласка у друго место, земљу или иностранство. За време одсуствовања носиоца станарског права могуће је да се стан користи на два начина: или ће стан користити друго лице које одреди давалац стана на коришћење уз пристанак носиоца станарског права, или пак ако нема споразума између њих стан се неће користити, а носилац станарског права је дужан да плаћа станарину и друге накнаде.

За заштиту права радника односно грађана врло је важна изричита обавеза даваоца стана на коришћење да је дужан донети општи акт о давању станова на коришћење са прописаном садржином и да мора своја појединачна решења о давању стана на коришћење доносити у складу са општим актом (чл. 33).

Ако радник, односно грађанин сматра да је решењем о давању стана на коришћење повређен прописани поступак или његово право на добијање стана, има право да у року од осам дана уложи приговор против решења с тим што је давалац стана на коришћење дужан да у року од тридесет дана донесе коначну одлуку по приговору. За случај да радник односно грађанин није задовољан коначном одлуком или кад она није донета у прописаном року, они могу да у року од тридесет дана траже заштиту свог права пред надлежним судом. По правоснажној одлуци суда, донетој у поступку за заштиту права радника, односно грађанина поступа одговорно лице даваоца стана на коришћење у року од петнаест дана од дана доставе (чл. 34—37).

Стан се може дати на коришћење као и до сада само једном лицу као носиоцу станарског права (чл. 31). Забрањено је заснивати нове сүстанарске односе. Сүстанарски односи који су постојали на дан 23. јула 1959. године остају на снази (чл. 80). У вези са укидањем затечених сүстанарских односа, Закон је унео битне новине у односу на ранија решења. По старим прописима иселењем једног сүстанара преостали сүстанари су споразумно одредили који ће од њих користити испражњене просторије уз напомену да су они и на проширеном стамбеном простору увек стицали станарско право. Ако до споразума није дошло, о томе је одлучивао стамбени орган општинске скупштине. Међутим, овај Закон у чл. 84. даје право даваоцу стана на коришћење да он одлучује о давању на коришћење просторија из којих се иселио један од сүстанара другим сүстанарима.

Вршећи правну анализу текста чл. 84. ст. 3. овог Закона дошли смо до закључка да је ова одредба нејасна и да није у складу са ст. 2. истог члана. Из текста чл. 84. ст. 3. произилази да сүстанар стиче станарско право на делу стана који добија на коришћење по сили закона без обзира на вољу даваоца стана

на коришћење, а то није у складу са његовим овлашћењем из ст. 2. истог члана. Ова нејасноћа није мала, иако на први поглед тако изгледа, јер је баш у чл. 84. ст. 3. садржана битна новина да од воље даваоца стана на коришћење зависи да ли ће сустанар на нови простор стећи станарско право или неће, а све је то од посебног значаја у случају исељења сустанара, а нарочито код утврђивања одговарајућег стана.

У прилог овог резонувања иду и решења из чл. 85. Закона о стамбеним односима СР Србије која регулишу исту материју.

Закон је прихватио судску праксу и унео као новину у чл. 94. забрану принудног исељења из стана по било ком основу, осим лица које се бесправно уселило у стан, у периоду од 1. новембра до 1. априла.

И на крају, новином може да се сматра и створена законска могућност за утврђивање вишка стамбеног простора и за креирање обавезе носиоца станарског права да за део стана који представља вишак стамбеног простора плаћа повећану станарину.

Војислав Вулићевић, судија Окружног суда у Београду

ДАВАЊЕ СТАНОВА НА КОРИШЋЕЊЕ

Како има велики број грађана који нису решили своје стамбено питање, а међу њима и оних код којих је стамбено питање горуће, јер немају никаквог стана, па са већом породицом и са децом станују као подстанари или имају мале дохотке, а морају да плаћају велике подстанарине, то додељивање — расподела станова има велики значај.

Неки грађани јавно постављају питање како да дођу до стана и да ли имају право да добију стан. Други се жале на неправилну расподелу станова у својој основној организацији удруженог рада.

Стога се у овом чланку коментаришу законске одредбе о давању стана на коришћење. Законима о стамбеним односима Социјалистичке Републике Србије и Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине у чл. 32. до 35. односно 32. до 38. прописује се:

Стан се може дати на коришћење само једном носиоцу станарског права. Давалац стана на коришћење доноси решење односно издаје акт о давању стана на коришћење лицу које треба да се усели у тај стан, у складу са самоуправним споразумом односно општим актом о давању стана на коришћење.

Давалац стана на коришћење даје на коришћење станове у складу са општим актом о давању стана на коришћење. Самоуправним споразумом односно општим актом о давању стана на коришћење утврђују се нарочито:

- 1) услови, мерила и ред првенства о давању станова на коришћење;
- 2) начин давања сагласности носиоцу станарског права да може користити стан за обављање пословне делатности у стану личним радом и за издавање дела стана подстанарима;
- 3) услови за давање станова на коришћење лицима која престану да користе станове за службене потребе;

- 4) услови за раскид уговора о коришћењу стана, ако носилац станарског права да писмену изјаву да ће се иселити из стана чим му престане својство радника у удруженом раду и пре рока датог у писменој обавези приликом ступања на рад;
- 5) органи који одлучују о додељивању стана на коришћење, начин и поступак по приговору радника који сматра да је његово право на добијање стана повређено.

Радник који сматра да је давањем стана на коришћење другом лицу повређен поступак за додељивање стана на коришћење утврђен самоуправним споразумом, односно општим актом о давању стана на коришћење његове организације удруженог рада, а повреда поступка је могла битно утицати на акт о додељивању стана, или да лице које је добило стан на коришћење не испуњава услове предвиђене самоуправним споразумом односно општим актом о давању стана на коришћење, или да стан дат на коришћење без претходно донетог самоуправног споразума односно општег акта о додељивању стана на коришћење, има право тужбе надлежном суду. Тужба се подноси у року од 30 дана од дана достављања коначног решења по приговору на акт о додељивању стана. Кад надлежни суд утврди да је тужбени захтев основан, поништиће акт о додељивању стана на коришћење. Лице које се уселило у стан, сматраће се бесправно уселимцем.

Кад се носилац станарског права исели из свог стана и усели у стан у новој згради у истој општини, давалац стана на коришћење у новој згради даје на коришћење сагласно одредбама свог општег акта и стан из кога се носилац станарског права иселио, ако право давања на коришћење тога стана припада општини.

По србијанском Закону о стамбеним односима право из претходног става припада даваоцу стана на коришћење само једанпут и то ако је стан у друштвеној својини по основу национализације док у војвођанском Закону о стамбеним односима нема тих ограничења.

Станови се додељују на коришћење на основу самоуправног споразума и општих аката основних организација удруженог рада и других давалаца станова на коришћење. Ниже ће се навести како изгледа један правилник о додељивању станова на коришћење.

Радник има право да тражи стан ако је давалац обезбедио станове за деобу односно средства за куповину станова и ако испуњава услове самоуправног споразума односно општег акта да би добио стан.

Даваоци станова на коришћење су основне организације удруженог рада, друштвено-политичке заједнице и друге организације и заједнице које су као инвеститори изградиле или по другом основу стекле станове за додељивање.

Када даваоци станова на коришћење нису у могућности да створе средства за набавку станова, они се обраћају фонду солидарности.

Спорно је да ли по наведеним законима о стамбеним односима грађани као сопственици станова могу да буду даваоци стана на коришћење.

Постоји мишљење да грађанин као сопственик стана не може да буде давалац стана на коришћење, већ да може да буде само давалац стана у закуп на годину или више дана.

Ово мишљење се оснива на члану 2. наведених закона о стамбеним односима и на претпоставци да сопственик нема рачуна да даје стан на коришћење носиоцу станарског права када је то за њега неповољније од давања стана у закуп.

Али, може се десити да сопственик има рачуна и да жели да некоме да стан на коришћење као носиоцу станарског права, на пример, свом пунолетном сину или кћерци.

По нашем мишљењу, грађанин као сопственик стана има право да буде давалац стана на коришћење, јер то ниједна законска одредба изричито не забрањује. Не може се само присилити сопственик стана да свој стан да некоме као носиоцу станарског права ако он то не жели.

У члану 33. став. 2. тачка 1. наведених закона о стамбеним односима прописано је: „Самоуправним споразумом односно општим актом о давању стана на коришћење утврђују се нарочито услови, мерила и ред првенства у давању станова на коришћење”.

Ова законска одредба је кратка да би се из ње могло сагледати шта све треба да садржи самоуправни споразум односно општи акт да би се отклониле неправилности код додељивања станова на коришћење.

Стога се примера ради износи шта конкретно треба да садржи један правилник о додељивању станова на коришћење. Исти, поред осталих општих одредаба у вези са додељивањем станова на коришћење за које давалац стана на коришћење сматра да треба да уђу у правилник, треба да садржи и следеће чињенице и околности и то:

- 1) тежина стамбене ситуације;
- 2) степен школске односно стручне спреме;
- 3) дужина радног стажа;
- 4) бројно стање породице;
- 5) својство радника у удруженом раду брачног друга;
- 6) учешће у народноослободилачком рату;
- 7) претплата на станарско право;
- 8) висина сопственог учешћа;
- 9) залагање на послу;
- 10) здравствено стање кандидата и чланова његове породице.

Вредност услова набројаних у предњих десет тачака изражена у бодовима могла би да износи и то:

1. Тежина стамбене ситуације кандидата

- када је без стана 50 бодова
- са станарским правом у просторијама које не испуњавају ни минималне хигијенске услове за становање 40 бодова
- сустанарски однос 30 бодова
- стан који по величини не задовољава стамбене потребе радника 20 бодова
- стан у заједници са родитељима и осталим члановима породице, а који по величини не задовољава њихове потребе 20 бодова

2. Степен школске односно стручне спреме кандидата

- висока школска односно стручна спрема 30 бодова
- виша школска односно стручна спрема и спрема висококвалификованих радника 25 бодова
- средња школска односно стручна спрема и квалификовани радници 20 бодова
- остали радници 10 бодова

3. Дужина радног стажа кандидата

- за сваку годину радног стажа која се признаје у пензијски стаж 3 бода
- за сваку годину радног стажа која представља рад у основној организацији удруженог рада 1 бод

4. Бројно стање породице

- за сваког члана породице сем брачног друга 5 бодова

5. Својство радника у удруженом раду брачног друга

- ако брачни друг ради у истој основној организацији удруженог рада 20 бодова
- ако брачни друг не ради у истој организацији 10 бодова

Чланом породице у смислу овог правилника сматра се: брачни друг, брачна и ванбрачна деца, усвојена деца, родитељи радника ако их радник издржава, и ако живе са њим у кућној заједници, као и остали чланови породице које је радник дужан по закону да издржава и који живе са њим у кућној заједници.

6. Учешће у народноослободилачком рату

- за учешће од 1941. године 20 бодова
- за учешће од 1942. године 15 бодова
- за учешће од 1943. године 10 бодова
- за учешће од 1944. године 5 бодова

7. Претплата на станарско право

- на претплату 10% од вредности стана 5 бодова

8. Висина сопственог учешћа за изградњу стана

- на 10% сопственог учешћа на вредност стана 10 бодова

9. За натпросечне резултате на раду 10 бодова

- за просечне резултате на раду 5 бодова

10. Здравствено стање кандидата и чланова породице

- ако је радник хронично болестан и потребна му је посебна нега 20 бодова
- ако је члан домаћинства радника хронично болестан и потребна му је посебна нега 10 бодова

На основу наведених услова и мерила Правилника о додељивању станова, збиром бодова утврђује се колики укупни број бодова има сваки радник кандидат за учешће у расподели станова, па се према тим бројевима утврђује ранг листа и право првенства.

Закон о стамбеним односима даје право раднику да се обрати тужбом надлежном суду ради заштите свог повређеног права код расподеле станова, ако је повређен поступак и та повреда је могла битно да утиче на правилну расподелу или је додељен стан кандидату, који има мањи број бодова и налази се на нижем месту на ранг листи.

Радник чије је право за добијање стана повређено, нема право да тражи од суда да обавезе даваоца стана на коришћење да њему додели стан, јер је давање стана на коришћење самоуправно право даваоца стана на коришћење, него има право да тражи да суд поништи одлуку, акт даваоца стана на коришћење, ако утврди да је тужбени захтев основан. Суд може забранити усељење у стан док одлука суда не постане правоснажна.

Када би сви даваоци станова на коришћење имали прецизне правилнике о додељивању станова са утврђеним ранг листама кандидата за доделу станова и када би се истих придржавали, онда не би било жалби ни тужби на расподелу станова.

Закон о стамбеним односима овлашћује даваоца стана на коришћење у новоградњи да стан из кога се носилац станарског права иселио, додели на коришћење сагласно одредбама свог правилника о додељивању станова ако је давалац стана на коришћење из којег се радник иселио у нову зграду у друштвеној својини и давалац стана на коришћење је општина.

Има спорова у вези са додељивањем стана око тога за које је чланове радничког домаћинства додељен стан и да ли неки чланови његовог домаћинства могу да остану у старом стану.

То се дешава и када давалац стана на коришћење стана у новоградњи треба да располаже са станом у друштвеној својини из којег се иселио носилац станарског права, али су у стану остали неки пунолетни чланови носиоца станарског права који се из стана иселио.

Ако би давалац стана на коришћење имао правилник о додели станова којим је утврђено ко се сматра чланом његовог породичног домаћинства и чији су бодови узети у обзир приликом доделе стана, онда би ови спорови отпали.

Наведени правилник када узме за основу утврђивање својства члана домаћинства издржавање од стране носиоца станарског права члана домаћинства са којим живи у кућној заједници, онда бивши чланови домаћинства који су постали пунолетни, формирали своје породично домаћинство и одвојено самостално живе, нити имају право на бодове за добијање стана преко носиоца станарског права, нити су дужни да се пресеље у новодобијени стан.

Давалац стана на коришћење стана у новоградњи може да располаже са станом из којег се носилац станарског права иселио и дати на коришћење свом другом раднику само ако је стан остао празан, односно ако је у истом становао носилац станарског права са својом породицом са којом се преселио у новодобијени стан у новоградњи.

ПРАВНА ПРАКСА

ИЗ СУДСТВА

Раднику на руководећем радном месту не престаје рад истekom рока за реизборност.

На питање из праксе какав је даљи поступак по конкурсy који је у току, а који није окончан због тога што на збору радних људи ниједан од кандидата које је предложила конкурсна комисија јер приликом гласања о избору није добио потребну већину гласова Стручна служба Савезног секретаријата за рад и социјалну политику дала је следеће мишљење:

С обзиром да су се на конкурс пријавили кандидати који испуњавају услове за рад на предметном руководном радном месту, нема законског основа да се конкурс поништи. То значи да се одлука о избору једног од кандидата мора донети, без обзира што у досадашњем одлучивању о избору кандидата због подељености колектива ниједан од предложених учесника конкурса није добио потребну већину гласова. У даљем одлучивању о избору кандидата, треба поступити по поступку који је самоуправним општим актима прописан и за све друге случајеве у којима се приликом гласања о питању о коме се одлука мора донети кад се не изјасни потребна већина.

Орган који одлучује о избору кандидата може, у конкретном случају, конкурсној комисији наложити да својим предлогом кандидата за попуњу односног руководног радног места обухвати и трећег кандидата који испуњава услове за рад на том радном месту.

Радник који се налази на радном месту помоћника директора, за које се у конкретном случају спроводи

реизборност, остаје на том радном месту до доношења одлуке о избору кандидата по расписаном конкурсy. Наиме, у тумачењу одредбе става 2. члана 12. Закона о међусобним односима радника у удруженом раду („Сл. лист СФРЈ”, бр. 22/73), треба поћи од поставке да су и радници који раде на руководећим радним местима изабрани на тим радним местима на неодређено време. Законом прописано обавезно понављање избора (истеклом одређеног периода), не може имати последица за раније изабраног радника све док се у току спровођења реизборности не би донела одлука о избору другог радника на то руководеће радно место. Последице неблагоприятног спровођења реизборности, према томе, треба да снесе основна организација и одговорно лице у основној организацији.

Расписивање конкурса за попуњу одређеног радног места није сметња да се врше измене и допуне услова за рад на тим радним местима, али услови прописани после расписивања конкурса не важе за кандидате који се на тај конкурс пријаве. Исто тако, оглас конкурса може да садржи само услове који су утврђени нормативним актима основне организације.

По жалби учесника на конкурсy за место директора, чији је правни интерес повређен, решава општинска скупштина само у границама такве жалбе и нема право да мимо жалбеног захтева поништи по праву надзора конкурс, односно одлучу о именовању директора.

Побијаним решењем општинске скупштине усвојена је жалба и поништен конкурс за радно место директора, као и одлука савета о именовању директора.

Према образложењу побијаног решења, конкурс и одлука о именовању директора поништени су због тога што конкурсни услови нису у складу са прописима и што изабрани кандидат нема најмање 3 године радног стажа у струци после дипломирања.

У свом захтеву за заштиту Уставом утврђеног права самоуправљања или другог основног права или слободе, здравствена станица истакла је да је побијано решење незаконито с обзиром на то да свака радна организација има право да самостално одређује услове за радно место директора својим статутом у складу са законским прописима, при чему је радна организација овлашћена да тражи и виши степен образовања од предвиђеног, у конкретном случају — постдипломске студије. Такође приговара да је општинска скупштина прекорачила границе свог овлашћења јер је дала сагласност на статут подносиоца захтева, а конкурсни услови су одређени према том статуту.

Из образложења пресуде Врховног суда Хрватске произилази да је побијано решење незаконито у делу којим је поништен конкурс здравствене станице. Јер, у одредбама члана 87. ст. 2. и 4. Основног закона о избору радничких савета и других органа управљања у радним организацијама прописано је да општинска скупштина решава само у границама жалбе учесника на конкурс и других лица чији је правни интерес повређен и да нема право да по службеној дужности по праву надзора да поништи конкурс, односно одлуку о именовању директора.

Како се заинтересовано лице жалило само против тога што именовано лице за директора не испуњава конкурсне услове, а не и против тога што конкурсни услови не одговарају закону, односно пропису заснованом на закону, то је повређен закон, а тиме и самоуправно право подносиоца предлога, кад је општинска скупштина поништила конкурс.

(Из пресуде Врховног суда Хрватске Зпа-30/70. од 24. IX 1970. године).

Плаћања корисника друштвених средстава не могу се регулисати упутством већ се могу одредити само савезним законом.

Уставни суд Југославије покренуо је поступак за оцењивање законитости тачке 2. став 1. и тачке 3. став 1. Упутства о начину употребе акцептног налога, које је прописао генерални директор Службе друштвеног књиговодства Југославије 30. децембра 1974. године.

Ово због тога што је одредбама тачке 2. став 1. и тачке 3. став 1. наведеног упутства прописано за која се плаћања између корисника друштвених средстава може употребити акцептни налог, тј. одређено је да се тај инструмент може користити искључиво за плаћања настала у непосредним дужничко-повералачким односима, и то по основу испоручене робе или извршених услуга, плаћања камата и отплате, по кредитима. Наиме, уколико акцептни налог није акцептиран од посредног дужника и ако му основ није наведени правни посао, Служба га према тим одредбама неће извршити.

У одговору Службе друштвеног књиговодства на Решење Суда о покретању поступка изнето је становиште по коме је генерални директор Службе, законом о Служби друштвеног књиговодства овлашћен да својим упутством пропише начин употребе акцептног налога, а под начином употребе инструмената плаћања, па и самог акцептног налога, треба разумети и сврху у коју се они могу употребити, тј. која се плаћања тим инструментом могу вршити. Полазећи од таквог становишта Служба друштвеног књиговодства сматра да је Упутство о начину употребе акцептног налога, којим је прописано која се плаћања могу вршити тим инструментом, донесено у оквиру законског овлашћења.

Оцењујући законитост тачке 2. став 1. и тачке 3. став 1. Упутства о начину употребе акцептног налога, Уставни суд Југославије у доношењу своје одлуке пошао је од тога

да је у члану 259. Устава СФРЈ утврђено да се савезним законом одређује начин на који врше плаћања сви корисници друштвених средстава. Та одредба Устава СФРЈ остварена је у Закону о Служби друштвеног књиговодства, тј. у члану 27. тог закона, којим је као један од начина плаћања одређено и плаћање путем акцептног налога. Истовремено, Уставни суд Југославије је утврдио да је у члану 33. Закона о Служби друштвеног књиговодства садржана посебна норма којом је генерални директор Службе овлашћен да регулише одређена питања у вези са извршавањем одредаба тог закона којима је прописан начин плаћања, односно да доноси упутства о начину употребе прописаних једнообразних инструмената плаћања и прописује садржину и облик образаца. Међутим, пошто је у Упутству о начину употребе акцептног налога, користећи то овлашћење, прописао да се акцептни налог може употребити искључиво за плаћања настала у непосредним дружничко-поверљивим односима и по основу одређеног правног посла, Уставни суд Југославије сматра да је тиме регулисао и питања која

се могу уређивати само савезним законом. Наиме, одређивањем слушајева у којима се може вршити плаћање путем акцептног налога, прекорачио је границе овлашћења садржаног у члану 33. Закона о Служби друштвеног књиговодства. Због тога је Уставни суд Југославије утврдио да тачка 2. став 1. и тачка 3. став 1. Упутства о начину употребе акцептног налога нису у сагласности са Законом о Служби друштвеног књиговодства.

Са изложеног, а на основу члана 375. став 1. тачка 3. у вези са чланом 385. Устава СФРЈ, Уставни суд Југославије донео је одлуку:

1. Начин на који врше плаћања корисници друштвених средстава може се одредити само савезним законом.

2. Укидају се одредбе тачке 2. став 1. и тачке 3. став 1. Упутства о начину употребе акцептног налога („Службени лист СФРЈ”, бр. 3/75).

(Из одлуке Уставног суда Југославије У бр. 44/75. од 2. VII 75. године).

Младен Косовац

**СТАВ ПОКРАЈИНСКОГ СЕКРЕТАРИЈАТА ЗА ПРАВОСУЂЕ И
ОПШТУ УПРАВУ У ВЕЗИ РАЗГЛЕДАЊА ЗЕМЉИШНИХ
КЊИГА ОД СТРАНЕ АДВОКАТА**

Један председник општинског суда на територији Војводине издао је упутство службеницима земљишнокњижног одељења свога суда да адвокатима не дозволе да врше увиде и узимају податке из земљишних књига без посебног овлашћења или присуства власника. Ово и овакво упутство адвокати су схватили као кршење закона и атак на њихова професионална права заснована на закону и досадашњој устаљеној пракси, па су се путем своје општинске организације адвоката обратили за заштиту Покрајинском секретаријату за правосуђе и општу управу у Новом Саду.

Секретаријат за правосуђе и општу управу САПВ у Новом Саду је повољно и брзо интервенисао у корист тражења адвоката, па сматрамо да је од начелног значаја за нашу адвокатур, за ове адвокате и уопште за правосудне органе на подручју Војводине да из његовог дописа бр. 75—4/75. од 26. јуна 1975. године цитирамо следеће:

„Према правним правилима о разгледању земљишних књига (параграф 7. бившег Закона о земљишним књигама — „Службене новине“ од 1. VII 1930, бр. 145—LIII), земљишна књига је јавна и свако је може разгледати у присуству којег земљишнокњижног службеника, и из ње узимати преписе и изводе, које ће давати водилац земљишне књиге под својом одговорношћу. За разгледање земљишних књига није потребно да странка доказује за то било какав интерес (важи фикција да је садржина земљишних књига свима позната, о чему видети: Тумач к закону о земљишним књигама од др Мирка Кошутећа, предатно издање, страна 36, Правни лексикон, издање „Савремене администрације“, Београд 1970. стр. 1362, Земљишнокњижно право, приручник за практичну примену, од Милорада В. Кукуљца, издање „Финансијски студио“, Београд 1968, стр. 8, итд.).

Према томе, пошто нико није дужан да доказује свој интерес за разгледање земљишних књига, не може се тражити ни од адвоката да приказују посебну пуномоћ за разгледање зем-

лишнокњижних уложака или да разгледање могу вршити само у присуству странке, тим пре што адвокати то увек чине пружајући правну помоћ странкама.

Посебно указујемо да се у случају адвокатуре ради о јавној служби која не пружа само правну помоћ грађанима, него и помоћ суду, те да и судови треба да олакшају рад адвокатима и са њима успоставе односе који неће ићи на уштрб остваривања права грађана нити правилног вршења правосуђа”.

Др Душан П. Радоман

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 20. августа 1975. године, донета су следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника, секретара и благајника о раду Коморе.

2) Одређена је делегација адвоката у саставу: Јосип Кујунџић, председник, Милан Рапајић, први потпредседник, Живко Весковић, други потпредседник, Боривој Јекић, председник Комисије за опорезивање, Станко Бети, члан Председништва Саветовања адвоката комуниста Војводине, и Молдован Стеван, члан радне групе социјалног осигурања, са задатком да високе функционере наше Покрајине упозна са тешким положајем адвокатури због превеликог захватања на име пореза и др.

3) Управни одбор предложио је одржавање заједничке седнице Комисије за статутарна и нормативна акта, Комисије за прописе и правну праксу и чланова радне групе за израду новог Закона о адвокатури и служби правне помоћи, ради разматрања материје и стављања конкретних предлога.

4) Решењем бр. 280/75. уписује се у Именик адвоката Халупа Андреја, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, у Ул. М. Топаловића 2, са даном 20. август 1975. године.

5) Решењем бр. 276/75. уписује се у Именик адвоката Марков Никола, са седиштем адвокатске канцеларије у Кикинди, у Ул. Генерала Драпшина бр. 33, са даном 20. август 1975. године.

6) Решењем бр. 304/74-2. уписује се у Именик адвоката Салатић Спасоје, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, у Ул. Б. Јакшића бр. 28, са даном 20. август 1975. године.

7) Решењем бр. 228/75. уписује се у Именик адвоката Јосимов Станко, са седиштем адвокатске канцеларије у Ковачици, у Ул. Штефаникова бр. 3, са даном 20. август 1975. године.

8) Решењем бр. 284/75. брише се из Именика адвоката др Стеван Керекеш, адвокат у Новом Саду, са даном 1. август 1975. године, јер жели да ужива пензију. За преузиматеља одређена је Новић-Чуљак Љубица, адвокат у Новом Саду. Узето је на знање да др Стеван Керекеш задржава чланство у Фонду посмртнине.

9) Решењем бр. 281/75. брише се из Именика адвоката Лаћарак Лазар, адвокат у Бачкој Паланци, са даном 1. август 1975. године, због

заснивања радног односа. За преузимаатеља одређен је Галечић Александар, адвокат у Бачкој Паланци.

10) Решењем бр. 227/75. одлучено је да се уд. Попов Бурђевки из Београда, супрузи преминулог адвоката у пензији Попов Стевана из Врбаса, који је умро 30. априла 1975. године, исплати посмртнина.

11) Решењем бр. 252/75. одлучено је да се Кекеси Илони, кћерци преминулог адвоката у пензији Парвањ др Андрије из Јаше Томића, који је умро 20. јуна 1975. године, исплати посмртнина.

12) Решењем бр. 260/75. одлучено је да се Милораду Арсенијевићу из Новог Сада, унуку преминулог адвоката у пензији Милорада Арсенијевића, који је умро 4. јула 1975. године, исплати посмртнина.

13) Решењем бр. 266/75. одлучено је да се уд. Пап Вјекослави из Суботице, супрузи преминулог адвоката у пензији Пап др Људевита, који је умро 11. јула 1975. године, исплати посмртнина.

14) Решењем бр. 283/75. одлучено је да се Матарих Мирјани из Београда, кћерци преминулог адвоката у пензији Радованов Николе, који је је умро 5. августа 1975. године, исплати посмртнина.

15) Решењем бр. 289/75. одлучено је да се Јелени Николић, адвокату у пензији из Зрењанина, супрузи преминулог адвоката у пензији Милоша Николића, који је умро 15. августа 1975. године, исплати посмртнина.

16) Решењем бр. 278/75. евидентиран је уговор о пружању правне помоћи закључен између Лошонц др Аурела, адвоката у Суботици, са Ком. пред. „Водовод“ из Суботице, од 28. маја 1975. године.

17) Решењем бр. 231/75. Управни одбор у орган управљања Завода за судско вештачење именовао је Бети Станка, адвоката у Новом Саду.

18) Решењем бр. 224/75. уписује се у Именик адвоката др Сава Пантелић, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Лењинова бр. 3, са даном 15. јуни 1975. године — пресељење адвокатске канцеларије из Београда.

19) Решењем бр. 235/75. брише се из Именика адвоката Гроздијанка Јовановић, адвокат у Панчеву, са даном 5. март 1975. године због пензионисања. За преузимаатеља одређен је др Василије Јовановић, адвокат у Панчеву. Узето је на знање да Гроздијанка Јовановић задржава чланство у Фонду посмртнине.

20) Решењем бр. 237/75. брише се из Именика адвоката Бикар Борђе, адвокат у Чантавиру, са даном 15. јули 1975. године, због заснивања радног односа. За преузимаатеља одређен је др Иван Плетикосић, адвокат у Бачкој Тополи.

21) Решењем бр. 255/75. брише се из Именика адвоката Бурчин др Слободан, адвокат у Панчеву, са даном 1. јули 1975. године, због пензионисања. За преузимаатеља одређен је Бурчин Милан, адвокат у Панчеву. Узето је на знање да др Бурчин Слободан задржава чланство у Фонду посмртнине.

22) Решењем бр. 259/75. брише се из Именика адвоката Миђушковић Митар, адвокат у Врбасу, са даном 1. јули 1975. године, због заснивања радног односа. За преузимаатеља одређени су: Билас Љубомир, адвокат у Врбасу, и Томић Веселин, адвокат у Врбасу.

23) Решењем бр. 279/75. брише се из Именика адвоката Чабрило Владимир, адвокат у Беочину, са даном 31. јули 1975. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Стеван Рончевић, адво-

кат у Новом Саду. Узето је на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

24) Решењем бр. 233/75. Радмила Анђелић, адвокат у Новом Саду са даном уписа у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, на основу Споразума од 14. јула 1975. године, приступа Адвокатском бироу-установи правне помоћи, коју сачињавају адвокати: Јовичин Александар, Иван Кркљуш, мр Војислав Попадић, са седиштем канцеларије у Новом Саду, Ул. Сремска бр. 10, што се у Регистру адвокатских радних заједница Адвокатске коморе Војводине има евидентирати.

25) Решењем бр. 257/75. узето је на знање да су др Јожеф Варади, адвокат у Зрењанину, и др Никола Воргић, адвокат у Зрењанину, са даном 16. јуни 1975. године основали заједничку адвокатску канцеларију у Зрењанину у Ул. Цара Душана бр. 10.

26) Решењем бр. 241/75. Фабо Тивадар, адвокат у Суботици, разрешава се дужности преузимаатеља адвокатске канцеларије Причић Лазара, адвоката у Суботици, која му је одређена решењем Адвокатске коморе Војводине бр. 236/74. од 14. VI 1974. године, јер је довршена ликвидација.

27) Решењем бр. 268/75. Херцег Жофија, адвокат у Суботици, одређена је за привременог заменика оболелог адвоката Малагурски Ивана из Суботице.

28) Решењем бр. 256/75. Хорват Имре, са даном 30. јуни 1975. године прекинуо је адвокатско-приправничку вежбу код Марковић Емила, адвоката у Новом Саду, и исту наставио са даном 1. јули 1975. године код Кијац Милована, адвоката у Новом Саду.

Управни одбор
Адвокатске коморе Војводине

НЕКРОЛОЗИ

ДР АНДРИЈА ПАРВАЊ

У Сомбатхељу (Мађарска) умро је 20. јуна 1975. године др Андрија Парвањ, пензионисани адвокат из Јаша Томића, у 97. години живота.

Др Андрија Парвањ родио се у Јаша Томићу (тада Модош) 23. фебруара 1879. год. Гимназију је учио у Темишвару. Право студирао у Будимпешти и у Коложвару (Клуж), где је стекао и докторат права 1912. године.

По завршетку студија ради као адвокатски приправник у Будимпешти, што је прекинуо први светски рат. После слома Аустроугарске ставља се на расположење Народној управи у Н. Саду, која га именује за судију Окружног суда у Белој Цркви, а када је успостављен Апелациони суд у Н. Саду, додељен је тамо на рад, као судски бележник. Год. 1921. полаже међу првим кандидатима адвокатски испит пред комисијом Апелационог суда у Н. Саду, која се тек била формирала.

Од 1921. до 1932. ради у Државном тужилаштву, као заменик државног тужиоца, у Кикинди, Сомбору и Вел. Бечкерек, а једно време и као истражни судија у Вел. Бечкерек.

Год. 1932. отвара адвокатску канцеларију у Јаша Томићу, коју води све до пензионисања 1960. године.

Др Андрија Парвањ стекао је широко опште образовање и знатну правничку спрему. Знао је српскохрватски, мађарски, немачки, румунски и бугарски (потомак је банатских Бугара). Имао је јако развијено осећање дужности и одговорности, што се огледало у његовом раду, не само у судству него и у адвокатури. Дуго је кружила о њему једна анегдота — да је услед неког свог пропуста у вршењу тужилачке службе поднео бившем органу тужилаштва пријаву против самог себе, с предлогом да се по пријави „надлежно поступи“. И малим предметима, с којима се по локацији своје канцеларије најчешће као адвокат сретао, посвећивао је пуну пажњу као и најсложенијим и уносио своју ерудицију у свакодневни рад, по чему је био познат у правничким круговима. Иначе је водио скроман лични живот и уживао глас поштеносног и угледног човека и грађанина. Последње године живота провео је код ћерке у Мађарској где је у дубокој старости умро, те тамо и сахрањен.

М. Б.

НИКОЛА РАДОВАНОВ

У осамдесетој години живота умро је дана 5. августа 1975. године пензионисани адвокат из Н. Сада, Никола Радованов.

Никола Радованов се родио 22. јануара 1896. године у Старом Футогу, у земљорадничкој породици. Детињство и младост провео је у Футогу, где је по завршетку основне школе радио у земљорадњи. Мобилисан је 1916. године у аустро-угарску војску. Учествовао је у познатој побуни Шестог пешадијског пука (новосадског) у Печују, маја 1918. године, као један од организатора побуне. Спасао се преког војног суда бекством у „зелени кадар“, где је дочекао крај рата. После рата учи гимназију у Н. Саду. Правни факултет завршио је у Суботици 1928. године.

Праксу у суду и адвокатури обавио је у Н. Саду, а адвокатски испит положио пред комисијом Апелационог суда у Н. Саду 1932. године.

Од 1932. води адвокатуру у Н. Саду, све до свога пензионисања 1970, са прекидом за време окупације, када су му окупаторске власти забраниле рад.

За време окупације био је под сталном присмотром полиције (једно време и логорисан у Бачкој Тополи). Као родољуб се повезује са НОП и у данима ослобођења био је први председник Месног народноослободилачког одбора у Ст. Футогу. Члан је Покрајинског одбора ЈНОФ-а и посланик Покрајинске народне скупштине Војводине. Када су се створиле прилике за рад адвокатуре, враћа се својим адвокатским пословима.

Никола Радованов је до краја живота остао привржен селу и земљорадњи. Чак је и лично обрађивао земљу. Имао је велико разумевање за проблеме села и земљорадње и залагао се за њихово унапређење. Стога је између два рата политички припадао земљорадничкој левици и био у оштрој опозицији према тадашњим властима, које су занемаривале село и селаштво. Зато је одмах приступио Народном фронту и својски се залагао за спровођење аграрне реформе. И клијентела му је била углавном са села. Отуда је био познат и тражен по надимку — „Никола паор“. Умро је у винограду на Дунбову, а сахрањен је у свом родном Футогу. Тако је остао заувек са својима.

Никола Радованов је и као адвокат остао цењен. Будући питеме нарави и хуманиста, увек је стварао око себе атмосферу пријатељства и односе сарадње. Увек коректан са противником и према суду, без трунке похлепе за високим хонорарима. Човек и људско достојанство биле су за њега највеће вредности. Такав човек и адвокат остаће нам у трајној успомени.

М. Б.

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Жарко Булатовић, Разграничење судске опомене са институтом незнатне друштвене опасности, условном осудом и ослобођењем од казне — — — — —	1
Селеш Илеш, Арбитри институционалних арбитража у социјалистичким земљама — — — — —	13
Славница Михаљчевић, Новине у Закону о стамбеним односима САП Војводине — — — — —	22
Војислав Вулићевић, Давање станова на коришћење — — —	28

ПРАВНА ПРАКСА

Из судства (Младен Косовац) — — — — —	34
---------------------------------------	----

САОПШТЕЊА

Став Покрајинског секретаријата за правосуђе и општу управу у вези разгледања земљишних књига од стране адвоката (Др Душан П. Радоман) — — — — —	37
Из седнице Управног одбора — — — — —	39

НЕКРОЛОЗИ

Др Андрија Парвањ (М.Б.) — — — — —	42
Никола Радованов (М.Б.) — — — — —	43

Уређивачки савет:

Сава Грујић, адвокат у Зрењанину, *мр Александар Бурђев*, асистент на Правном факултету у Н. Саду, *Иван Иванић*, заменик јавног тужиоца САП Војводине, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Марија Кленоцки*, судија Вишег привредног суда у Новом Саду, *др Велибор Ђукић*, адвокат у Новом Саду, *Јован Милић*, судија Врховног суда Војводине у Новом Саду, *др Милијан Поповић*, доцент Правног факултета у Новом Саду, *Петар Шарчевић*, адвокат у Суботици, *Бранко Шинжар*, друштвено-политички радник у Новом Саду.

Уређивачки одбор:

Сава Савић, главни и одговорни уредник, адвокат у Новом Саду, *Борђе Вебер*, адвокат у Новом Саду, *Будислав Вулетић*, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, адвокатски приправник у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Окружног привредног суда у Новом Саду.

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І. — Телефон: 42-201. — Годишња претплата 120.— дин., за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 15.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Ручкописи се не враћају.

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр 413—185 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног пореза на промет.

Штампа: Штампарија „БУДУЋНОСТ“, Нови Сад, Шумадијска број 12

